
دموکراتیزاسیون در ایران

(۱۳۸۲-۱۳۸۵)

نوشته

دکتر علی ساعی

(استادیار دانشگاه تربیت مدرس)

ساعی، علی ۱۳۴۱ -	سرشناسه:
دموکراتیزاسیون در ایران (۱۳۸۵-۱۳۸۲)/نوشته علی	عنوان و پدیدآور:
ساعی	مشخصات نشر:
تهران: آگاه، ۱۳۸۶	مشخصات ظاهری:
۲۲۴ ص. جدول، نمودار.	شایک
978-964-416-261-9	یادداشت:
فیبا	یادداشت:
واژه نامه.	یادداشت:
کتابنامه: ص. ۲۱۷-۲۲۳.	موضوع:
دموکراتیک شدن -- ایران	موضوع:
دموکراسی -- ایران	موضوع:
ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴.	موضوع:
ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴.	رده بندی کنگره:
۸ د ۱۶ س / JC ۴۲۳	رده بندی دیویی:
۳۲۱/۸۰۹۵۵	شماره کتابخانه ملی:
۸۵۴۴۸۷۱م	

نوشته

دکتر علی ساعی

دموکراتیزاسیون در ایران

چاپ یکم: بهار ۱۳۸۶، آماده سازی، حروف نگاری و نظارت بر چاپ: دفتر نشر آگاه

(حروف نگار: نفیسه جعفری؛ صفحه آرا: میتو حسینی)

لیتوگرافی طیف نگار، چاپ نقش جهان، صحافی دیدآور

شمارگان: ۱،۱۰۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است

مؤسسه انتشارات آگاه

خیابان انقلاب، بین فروردین و اردیبهشت، شماره ۱۴۶۸

تلفن: ۶۶۴۶۷۳۲۳، فکس: ۶۶۴۶۰۹۳۲

www.agahpub.ir

info@agahpub.ir

فهرست

۷	پیشگفتار
۱۱	فصل یکم: طرح مسئله دموکراتیزاسیون در ایران
۳۹	فصل دوم: تئوری‌های دموکراتیزاسیون
۵۳	فصل سوم: تحقیقات پیشین
۶۷	فصل چهارم: تبیین تئوریک مسئله دموکراتیزاسیون
۷۹	فصل پنجم: چارچوب روش‌شناختی
۹۹	فصل ششم: تحلیل تجربی
۲۰۵	فصل هفتم: نتیجه‌گیری
۲۱۹	منابع

پیشگفتار

خدای را سپاس که اینک کتاب دموکراتیزاسیون در ایران جامه طبع به خود می پوشد و آماده عرضه به پیشگاه دانش پژوهان می شود. در این کتاب یکی از مهم ترین وقایع زندگی سیاسی ایرانیان، یعنی واقعه دموکراتیزاسیون تحلیل شده است. به استناد شواهد موجود ایرانیان در طی یک قرن اخیر همواره طالب ارزش های سیاسی جدید، مثل آزادی، مشارکت سیاسی، برابری مدنی، محدودسازی اختیارات حاکمان به قواعد اساسی بوده اند. این ارزش ها را بر حسب شرایط ساختاری و زمینه های اجتماعی خاص، در قالب چهار واقعه دموکراتیک در عرصه زندگی سیاسی بازتولید کرده اند. اولین واقعه دموکراتیک در ایران انقلاب مشروطیت است. این واقعه بار دوم در قالب نهضت دموکراتیک ملی تکرار شده است. سومین واقعه دموکراتیک در سال ۱۳۵۷ در قالب جمهوری رخ داده است. چهارمین واقعه دموکراتیک واقعه دوم خرداد می باشد. واقعه دموکراتیک ملی و واقعه دوم خرداد هر دو دنباله وقایع قبل از خود (انقلاب مشروطیت و انقلاب ۱۳۵۷) و واکنش علیه گرایش های غیردموکراتیک بودند. ما از این چهار واقعه به عنوان

تلاش‌هایی در جهت دموکراتیزاسیون تعبیر کرده‌ایم. تلاش ایرانیان در دستیابی به نظام سیاسی مبتنی بر ساختارهای دموکراتیک با موفقیت کامل همراه نبوده، دموکراسی هنوز صفت نظام سیاسی ایران نشده است. در نتیجه، در جریان دموکراتیزاسیون قرار داریم. به این دلیل در این کتاب به جای مفهوم دموکراسی، دموکراتیزاسیون را مورد استفاده قرار داده و آن را تحلیل کرده‌ایم. تحلیل این واقعه را بر رهیافت معرفت‌شناختی «عقلانیت انتقادی» استوار ساخته‌ایم.

در این رهیافت، تجربه داور دانش علمی «ثوری» است. این حکمیت ممکن است دانش علمی موجود را تقویت، اصلاح و یا ابطال کند. در چارچوب رهیافت معرفت‌شناختی حاکم بر کتاب، در مقام حل مسئله «دموکراتیزاسیون»، سه تلاش اساسی انجام شده است: ۱. استدلال در باب اثبات مسئله ۲. یافتن راه حل ثوریک از طریق استدلال عقلانی (قیاسی) ۳. داوری تجربی - انتقادی در باب آن راه حل از طریق استدلال استقرایی. در خصوص ضرورت معرفی رهیافت معرفت‌شناختی این کتاب باید گفت نگارنده بر این باور است که دستگاه معرفت‌شناختی هر کنشگر علم جامعه‌شناسی باید مشخص باشد. این دستگاه معرفتی می‌تواند در تعیین هویت و جهت‌گیری علمی افراد نقش مهمی داشته، آمادگی آنان را برای نقادی متقابل فراهم سازد.

در ادامه جا دارد بر این نکته تأکید کنم که در این اثر اگرچه تلاش شده است تبیین مناسبی از مسئله دموکراتیزاسیون ارائه گردد، در عین حال این واقعیت را باید پذیرفت که تحقیق علمی، تحقیقی مبتنی بر آزمون و خطاست. این قاعده بر این نوشتار نیز صادق است. امید آن دارم که داوری نقادانه خردمندان سرآغاز تلاش نو در نزدیکی به حقیقت در پرتوی ثوری جدید باشد.

در پایان لازم می‌دانم از استاد گرانقدر جناب دکتر محمد عبداللهی (استاد دانشگاه علامه طباطبایی) قدردانی کنم. در این کتاب از

داوری‌های نقادانه همراه با راهنمایی‌های عالمانه‌ی او بهره‌مند بودم. از زحمات ایشان سپاس بیکران دارم. از داوری‌های عالمانه‌ی آقایان دکتر علی محمد حاضری (استاد دانشگاه تربیت مدرس) و دکتر محمد مهدی فرقانی (استاد دانشگاه علامه طباطبایی) نیز بهره‌مند بودم. قدردان زحمات این دو استاد ارجمند هستم. از آقایان دکتر مسعود غفاری (استاد دانشگاه تربیت مدرس) و دکتر هادی خانیکی (استاد دانشگاه علامه طباطبایی) که با دقت نظر این اثر را مطالعه و در رفع کاستی‌های آن تلاش کردند قدردانی می‌کنم. از جناب آقای حسین حسینی‌خانی مدیر آگاه و گرانقدر مؤسسه‌ی انتشارات آگاه که با علاقه و مسئولیت‌پذیری فراوان کار چاپ و نشر این اثر را به عهده گرفتند تشکر می‌کنم. همچنین از زحمات خانم لیلا حسینی‌خانی، مدیر نشر آگه، خانم مینو حسینی و خانم نفیسه جعفری در انتشارات آگاه سپاس فراوان دارم.

علی ساعی

E-mail: Saeia@Modares.ac.ir